

ВИСНОВОК

**кафедри історії України Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації «Діяльність нелегальної резидентури "Стамбульська
платформа" Державного Центру УНР в екзилі (1929-1935 рр.)»
аспірантки кафедри історії України
ПІДГІРНОЇ Лариси Миколаївни**

Кафедра історії України – структурний підрозділ, який реалізує освітньо-наукову програму зі спеціальності 032 Історія та археологія і здійснює підготовку здобувачів ступеня доктора філософії з цієї спеціальності, на своєму засіданні, яке відбулося 3 квітня 2025 р., провела публічну презентацію та обговорення дисертації «Діяльність нелегальної резидентури "Стамбульська платформа" Державного Центру УНР в екзилі (1929-1935 рр.)» аспірантки кафедри історії України Підгірної Лариси Миколаївни.

У презентації та обговоренні дисертації Підгірної Лариси Миколаївни взяли участь члени кафедри історії України та аспіранти кафедри, зокрема: доповідачка – аспірантка кафедри історії України Підгірна Л.М., науковий керівник – доктор історичних наук, професор, академік Національної академії наук вищої освіти України, заступник декана з наукової роботи та міжнародних зв'язків історичного факультету Комарніцький О.Б., завідувач кафедри історії України, доктор історичних наук, професор, академік Національної академії наук вищої освіти України, академік Академії педагогічних і соціальних наук, академік Міжнародної кадрової академії, заслужений працівник освіти України Завальнюк О.М., доктор історичних наук, професор, академік Національної академії наук вищої освіти України, заслужений діяч науки і техніки України Філінюк А.Г., доктор історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України Газін В.В., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України Трубочанінов С.В., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України Задорожнюк А.Б., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України, Олійник С.В., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України, член-кореспондент Національної академії наук вищої освіти України Сидорук С.А., кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії України Степанков В.В., кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії України Кліщинський П.В., старший лаборант кафедри, магістр історії Найчук І.А., аспіранти Войтович О.В., Горбатюк Я.С., Марчук О.І., Пігович І.Б., Солодковська І.В., Стороженко Ю.В., Чапаєв Р.В.

На основі презентації та обговорення дисертації Підгірної Л.М. «Діяльність нелегальної резидентури "Стамбульська платформа" Державного Центру УНР в екзилі (1929-1935 рр.)» на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 032 Історія та археологія

структурний підрозділ – кафедра історії України Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка зробила такий висновок:

Актуальність теми. Дисертація Підгірної Л.М. «Діяльність нелегальної резидентури "Стамбульська платформа" Державного Центру УНР в екзилі (1929-1935 рр.)» на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 032 Історія та археологія присвячена актуальній проблемі самоорганізації та розгортанню діяльності членів нелегальної резидентури «Стамбульська платформа» в громадсько-політичній та розвідувальній сферах (резидентура координувала розвідувальну діяльність українських розвідпунктів на теренах підрадянської України, Туркестану та на Близькому Сході). Значення дослідженої аспіранткою проблематики полягає і в тому, що діяльність українських локальних розвідпунктів та нелегальних резидентур вивчена нерівномірно. Існує досить значний масив робіт, присвячених їх функціонуванню в Німеччині, Франції, Чехословаччині, Болгарії та навіть Японській імперії. Водночас, і досі не дослідженою залишається діяльність українських інституцій, розвідпунктів та нелегальних резидентур у ряді країн, у тому числі в Турецькій Республіці. Дослідження діяльності української політичної еміграції, державотворчих процесів, діяльності українських екзильних спецслужб, їх локальних розвідпунктів та нелегальних резидентур у зазначений період має особливу актуальність у зв'язку із політичними процесами, що відбуваються в сучасній Україні. В умовах протистояння російській збройній агресії особливого значення набуває співпраця із сусідніми країнами, зокрема із Туреччиною, а також із розміщеними на її теренах громадськими та релігійними структурами, зокрема, із Вселенським патріархатом.

Тему дисертаційної роботи затверджено на засіданні вченої ради Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка 28 жовтня 2022 року (протокол № 13). Уточнено тему на засіданні вченої ради університету 26 грудня 2024 р. (протокол №12).

Дисертаційне дослідження виконано в межах наукової теми «Проблеми історії суспільних змін і трансформацій в Україні від найдавніших часів до сьогодення» кафедри історії України Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (номер державної реєстрації 0122U000516).

Наукова новизна роботи полягає передусім у тому, що в ній **уперше** цілісно та системно висвітлено процес діяльності «Стамбульської платформи» на теренах Турецької Республіки упродовж 1929-1935 рр.; обґрунтовано статус «Стамбульської платформи» як нелегальної резидентури українських спецслужб ДЦ УНР в екзилі, що проводила неофіційну представницьку, просвітницьку, пропагандистську та розвідувальну діяльність, координуючи роботу розвідпунктів на підрадянських теренах України та Близького Сходу. В ході дослідження вперше запропоновано термін «Стамбульська платформа», пов'язаний з існуванням даної нелегальної резидентури українських спецслужб ДЦ УНР в екзилі; у науковий обіг введено документи ГДА СЗРУ, що

стосуються діяльності «Стамбульської платформи» у 1929-1935 рр.; досліджено та проаналізовано праці очільника інститутції В. Мурського; встановлено просопографічний портрет членів «Стамбульської платформи»; вперше у форматі дисертації досліджено діяльність стамбульської філії клубу «Прометей» та участь у її роботі членів «Стамбульської платформи», а також їх співпраця із представниками дружніх діаспор, поневолених радянською Росією народів Криму, Туркестану та Кавказу. У роботі **уточнено** роль та компетенції очільника (резидента) «Стамбульської платформи» В. Мурського та його заступника, М. Забелло – московського агента «Надія»; роль Марії Пчелінської, як членкині «Стамбульської платформи» та однієї із найуспішніших розвідниць українських екзильних спецслужб, а також інших агентів; склад та кількість основних агентів нелегальної резидентури.

Практичне значення роботи полягає у широкому застосуванні отриманих дисертанткою наукових результатів у комеморативних практиках, проукраїнській просвітницькій роботі та національно-патріотичному вихованні шкільної та студентської молоді, особового складу ЗСУ. Результати дослідження можуть бути використані в дипломатичній та науковій діяльності; при розробленні різних освітніх програм, факультативів та посібників.

Обґрунтованість і достовірність наукових результатів та висновків. Здобувачка логічно обґрунтувала актуальність теми, її наукову новизну, правильно визначила об'єкт і предмет свого дослідження, чітко окреслила поставлені дослідницькі завдання. Хронологічні межі дисертаційної роботи окреслені правильно і заперечень не викликають. Висновки до дисертації аргументовані, науково достовірні та сформульовані відповідно до завдань дослідження, підсумовують його результати та спираються на достатньо глибоке знання предмету дослідження, підкріплюються відповідним фактичним матеріалом.

Здобувачка показала високий рівень теоретичної підготовки. У дисертації проведено аналіз та систематизацію наявних публікацій щодо проблеми діяльності нелегальної резидентури «Стамбульська платформа» спецслужб ДЦ УНР в екзилі, що діяла у 1929-1935 рр. в Стамбулі.

Особистий внесок здобувача. Напрацьовані матеріали й результати дисертаційної роботи, наукові публікації повністю є особистим здобутком дисертантки. Концепції та конструктивні ідеї вітчизняних і зарубіжних учених, використані в дослідженні, підтверджуються належними покликаннями на відповідні праці, які внесено до списку використаних джерел і літератури

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дисертаційного дослідження обговорено на засіданнях кафедри історії України Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка у 2024 р. Також їх було представлено на 10 міжнародних, всеукраїнських, регіональних, вишівських науково-практичних конференціях, зокрема, у міжнародній віртуальній конференції українців «Dialog der Sprachen – Dialog der Kulturen. Die Ukraine aus globaler Sicht» (м. Мюнхен, Федеративна

Республіка Німеччина, 2-5 листопада 2023 р.), XXV і XXVII Сходознавчих читаннях А. Кримського (м. Київ, 10 листопада 2022 р., 27-28 червня 2024 р.), міжнародній науковій конференції «Public History. Історія в публічному просторі» (м. Київ, 20 травня 2022 р.), звітних наукових конференціях викладачів, докторантів і аспірантів (2022-2024 рр.) та молодих вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2022-2024 рр.).

Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок здобувача в публікації.

Основні результати дисертаційної роботи Підгірної Л.М. представлено у 15 наукових працях, зокрема: 4 статті опубліковано в наукових фахових виданнях України, 1 стаття в закордонному виданні, 10 публікацій мають апробаційний характер.

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації.

Публікації у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України

1. Підгірна Л. Команда чекістів-ліквідаторів. Передчасна смерть В. Мурського: невиліковна хвороба чи спецоперація ОДПУ (1935 р.). *Старожитності Лукомор'я*: електрон. іст. журн. Миколаїв: НДЦ «Лукомор'я», 2024. № 6 (27). С. 133–141. URL: <http://www.lukomor.mosk.mksat.net/index.php/lukomor/article/view/296>

2. Підгірна Л. Микола Забелло (1892-1967 рр.): персональна біографія агента ОДПУ «Надія». *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: історичні науки*: Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2023. Т. 40. С. 205–220. URL: <https://drive.google.com/file/d/1f8NO8rn-oimka4Rlkgd2ymUdhtQEjPik/view>

3. Підгірна Л. «Стамбульська платформа» УНР у 20-30-ті рр. XX ст.: просопографічний портрет. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: історичні науки*: Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2023. Т. 36. С. 210–226. URL: <https://drive.google.com/file/d/1hxfirzNTApri8KyE3FrAcC2czg8Sv4l3/view>

4. Підгірна Л. Український Стамбул: українська еміграція на берегах Босфору в контексті діяльності «Стамбульської платформи» (1929-1935). *Acta De Historia & Politica: Saeculum XXI*. Миколаїв: Чорномор. нац. ун-т ім. П. Могили, 2025. Т. IX. С. 29–37. URL: <https://ahpsxxi.org/index.php/journal/article/view/130>

Публікації в періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку / або Європейського Союзу

5. Підгірна Л. Білі росіяни «beyazrus» чи українці: репрезентація української ідентичності у контексті діяльності «Стамбульської платформи», 20-30-ті рр. XX ст. *Jahrbuch der XIV. Internationalen virtuellen Konferenz der*

Ukrainistik «Dialog der Sprachen - Dialog der Kulturen. Die Ukraine aus globaler Sicht». Reihe: Internationale virtuelle Konferenz der Ukrainistik: München, 02-05 November Bd., 2023. С. 319–324. URL: <https://oph.ub.uni-muenchen.de/index.php/oplmucatalog/view/150/193/761>

Публікації, що додатково відображають наукові результати

6. Підгірна Л. Далекосхідні амбіції Державного Центру УНР в екзилі у контексті діяльності «Стамбульської платформи» (30-ті рр. XX ст.). *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: науковий збірник. Серія історична та філологічна*. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2022. Вип. XIX. С. 231–241. URL: <http://ohiienko.kpnu.edu.ua/article/view/281479>

7. Підгірна Л. Дипломатично-розвідувальна діяльність Марії Пчелінської у Стамбулі, 30-ті рр. XX ст. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*: зб. за підсумками звіт. наук. конф. викладачів, докторантів і аспірантів. [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2022. Вип. 21. С. 37–38. URL: <https://biolog.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/10/naukovi-pratsi-k-pnu-im.i.-ohiienska-zbirnyk-za-pidsumkamiy-zvitnoi-naukovo-konferentsii-vyp.21.pdf>

8. Підгірна Л. Згорання діяльності українських інституцій у Туреччині наприкінці 30-х років XX ст. в контексті закордонних спецоперацій НКВС. *Збірник наукових праць молодих вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2022. Вип. 13. С. 40–41. URL: <https://drive.google.com/file/d/14FVyQNWZXSazLOib0GnGgdzmZ0z7Mh86/view>

9. Підгірна Л. Постать Арнольда Марголіна у контексті діяльності українських спецслужб ДЦ УНР в екзилі 20-30-ті рр. XX ст. *XXVII Сходознавчі читання А. Кримського*: матеріали міжнарод. наук. конф., м. Київ, 27-28 червня 2024 р. Львів, Торунь: Liha – Pres, 2024. С. 181–185. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/322>

10. Підгірна Л. Рух Прометеїзму, його ідеї та співпраця у контексті діяльності «Стамбульської платформи» (20-30-ті рр. XX ст.). *Збірник наукових праць молодих вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2023. Вип. 15. С. 77–79. URL: <https://drive.google.com/file/d/18Yc9fRCwNDtrupSZs9ai7HiQkAvNXUjU/view>

11. Підгірна Л. Співпраця «Стамбульської платформи» УНР із представниками Азербайджанської та Кримськотатарської діаспор щодо створення спільного антирадянського фронту (20-30-ті рр. XX ст.). *XXV Сходознавчі читання А. Кримського*: матеріали міжнарод. наук. конф., м. Київ, 10 листопада 2022 р. Львів, Торунь: Ліга–Прес, 2022. С. 175–178. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/186>

12. Підгірна Л. «Стамбульська платформа» у контексті боротьби за українську автокефалію у міжвоєнний період (30-ті рр. XX ст.). *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*: зб. за

підсумками звіт. наук. конф. викладачів, докторантів і аспірантів. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2024. Вип. 23. С. 96–97. URL:

<https://drive.google.com/file/d/1adJnJUgVUaD1DtqpkCDKIN8f5WvuZJ04/view>

13. Підгірна Л. Українці міжвоєнної Туреччини 20-30-х рр. в сучасних комеморативних практиках. *Public History. Історія в публічному просторі*: зб. міжнарод. наук. конф., м. Київ, 20 травня 2022 р. Київ, 2022. С. 75–77. URL: <https://drive.google.com/file/d/1N7eremhEICj72Gu59Er2x-GTm6VGEgyp/view>

14. Підгірна Л. Утвердження авторитету Вселенського патріархату та автокефалія для Православної української церкви у міжвоєнний період (1929-1935 рр.). *Збірник наукових праць молодих вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2024. Вип. 16. С. 55–58. URL: <https://drive.google.com/file/d/1cDU-uEA21UoEgTvyeQ4RlxlF7ukL0U0/view>

15. Підгірна Л. Фактор професійних компетенцій В. Мурського та їх вплив на діяльність «Стамбульської платформи» (20-30-ті рр. XX ст.). *Збірник наукових праць молодих вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2022. Вип. 14. С. 24–25. URL: <https://drive.google.com/file/d/1iZgxTFjmF6Dr2m4So2ipv-YyhjQ4PO9k/view>.

Оцінка мови та стилю дисертації.

Дисертація написана чіткою українською науковою мовою, добре зрозумілою фахівцям. Стиль викладення матеріалу послідовний, логічний та доступний для сприйняття. Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами), наказів Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» і від 31.05.2019 р. № 759 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р.».

Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань, з якої вона подається до захисту.

За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною та практичним значенням дисертаційна робота Підгірної Лариси Миколаївни «Діяльність нелегальної резидентури "Стамбульська платформа" Державного Центру УНР в екзилі (1929-1935 рр.)» відповідає спеціальності 032 Історія та археологія. Здобувачка повністю виконала освітню та наукову складову освітньо-наукового рівня вищої освіти.

Дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності, що засвідчує високий рівень унікальності роботи.

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Підгірної Лариси Миколаївни «Діяльність нелегальної резидентури "Стамбульська платформа" Державного Центру УНР в екзилі (1929-1935 рр.)».

2. Констатувати, що робота Підгірної Лариси Миколаївни «Діяльність нелегальної резидентури "Стамбульська платформа" Державного Центру УНР в екзилі (1929-1935 рр.)» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами) і може бути рекомендована до публічного захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка в галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 032 Історія та археологія.

Результати відкритого голосування:

присутні 11 осіб:

«за» – 11, «проти» – 0, «утрималися» – 0.

Голова засідання:

завідувач кафедри історії України,
доктор історичних наук, професор

 Олександр ЗАВАЛЬНЮК

